

Portugesa bada, portugesez idatzi

80ko hamarkadaren hasieratik dago indarrean gaur egun nagusi den galiziera estandarraren araua. Hura sortu eta ia berehala, bestelako proposamena egin zuen AGALek, *reintegracionismo* izeneko mugimenduaren barruko elkarteak. Funtsean, galiziera eta portugesa hizkuntza bera direla gogorarazi nahi dute.

| UNAI BREA |

GALIZIAKO hiri handi batean gaude, demagun Vigo dela. Langile auzo bateko kale luze batean, horman margoturik, greba orokorra egiteko dei bi, elkarrengandik gertu. Galizieraz idatzita daude biak, baina desberdin. *Folga xeral* aldarrikatzen baitu batak, *Greve geral* besteak. Argitu dezagun, aitzina jarraitu baino lehen, *xeral* eta *geral* berdin ahoskatzen direla. Zuzen esateko, aski duzu bietatik lehena euskaraz bezala irakurtzea.

Folga xeral idazkera Real Academia Galega (RAG) galizieraren akademiak emandako arauarekin bat dator. Hori da azken 30 urteetan hedabide gehienetan eta irakaskuntzan zabaldu den hizkuntza moldea, hiztunen gehiengoak onartutakoa, galiziar alderdi abertzale nagusiak barne. Laburtzeko, ILG-RAG araua esaten zaio, “ilgarra” ahoskatuta. *Greve geral*, berriz, Associação Galega da Língua (AGAL) elkarteak 80ko hamarkadaren hasieran egindako proposamenari men eginez idatzitako galiziera da. Elkarteko presidente Miguel Penasek azaldu digu AGALen pentsamoldearen muina.

Reintegracionismo izeneko ildoaren ordezkariak behinena da AGAL, Penasek esan digunez. “Elkartea 1981ean sortu zen, eta azken batean XIX. mendean *galeguismo*-aren hasta-

penekin batera jaiotako mugimendu baten gauzatze organikoa da. Naziotasunaren kontzientzia politikoa sendotu ahala, galiziar batzuk konturatu ziren herri honetako hizkerek hizkuntza bat osatzen zutela, eta saiatu ziren hizkuntza hori bestelako egoera batera eramaten”. Horren barruan agertu zen *reintegracionismo* izeneko korrantea. Berrintegratzeazaletasuna, euskaratu genezake.

Minhotik haragokoa aintzat hartu

“Korrante hark zioen guk hitz egiten dugunak eta portugesak jatorri komuna dutela”, diosku Penasek. Hori da *reintegracionismo*-aren abiapuntua, eta inork ez du ezbaian jartzen. Koherentziaz, AGALek dio galiziera estandarra egituratzeko orduan kontuan hartu beharko litzatekeela Minho ibaitik haragokoa. Besteak beste, gaur portugez izenez ezagutzen ditugun hizkerak horiek estatu propioan garatu eta erabat normaliza-

tu direlako. Galizierarentzat ispilu hoberik ezin aurkitu, berrintegratzearen aldekoek defendatzen dutenez. Izan ere, “galego” eta “portuges” hitzak sinonimotzat ditu Penasek. Hala, AGALen araua eta portugesearena ia guztiz berdinak dira, galizieraren berezitasun gutxi batzuk albo batera utzita. Esaterako, portugesezko -ção hitz amaiera -ção da AGALen galizieran.

AGALen ustez, galiziera estandarra egituratzeko portugesa baino ispilu hoberik ez dago, portugez izenez ezagutzen ditugun hizkerak estatu propioan garatu eta normalizatu direlako

Ez da eztabaida ortografiko hutsa

Lehen begi kolpean nabarmentzen dena diferentzia ortografikoak dira, baina auzia harago doa. “Izan ere, ortografia ez da garrantzitsuena”, dio Penasek. “Esan ohi dut filosofia kontua dela. Niri elkarriketa egin eta gero portugaldar batekin hitz egiten baduzu hizkuntza bakarra edo hizkuntza bi entzungo dituzu, zuk nahi duzuna. Bata zein bestea hautatzeko argudio nahikoa izango duzu”. *Reintegracionismo*-aren aldekoek salatzen dute ILG-RAG araua egitean indarra eman zitzaiola galiziera portugestetik bereizten duten elementuei, idazkeran zein hizkuntzaren bestelako arlo batzuetan. Sarritan, ortografiari dagokionez —eta ez bakanrik—, gaztelaniaren aldera joz.

2006an, Real Academia Galegak portugaldar “zaporedun” zenbait aldaketa ezarri zituen. Esaterako, esaldi hasierako galdera eta harridura ikurrak kendu zituen; “ez zeukan ez hanka ez bururik, munduan gaztelania da hala egiten den hizkuntza bakarra”, dio Penasek. Kontsentsu ortografikoa deitu zitzaion aldaketa sorta hari, baina ez zen nahikoa izan *reintegracionismo*-aren aldekoek ILG-RAG araua aintzat har zezaten. Bide batez, gehitu dezagun akademiak uko egin diola gurekin berba egiteari, gai honi buruzko adierazpen ofizialik egiten ez duela argudiatuta.

Zein dago herri hizkeratik hurbilen?

Miguel Penasen iritziz, AGALek sustatzen duen galizieraren estandarra gutxiago aldentzen da herri xehearen hizkeratik, indarrean dagoen estandar ofiziala baino. Alta, 30 urteko erabilerak eragina izan du, eta dagoneko batzuei ahaztu egin zaie nola hitz egiten zen duela ez hainbeste. Ia beti ematen da asteko egunen adibidea, zeharo paradigmakoa da eta.

Tradizioz, Galizian Portugalen bezala izendatu izan dira asteko egunak, eta oraindik hala egiten da zen-

AGAL-CC BY SA

Miguel Penas (Donostia, 1976), AGALeko presidentea. Haren ustez, *reintegracionismo*-a gero eta onartuagoa da galiziar jendartearen, oraindik gutxiengo baten jarrera izanda ere.

bait lekutan, mugatik hurbilenekoe-tan batik bat: *segunda-feira, terça-feira, quarta-feira...* eta horrela denak igandea (*domingo*) izan ezik. Espainiaren presioagatik eskualde askotan galdu egin ziren hitzok, eta 80ko hamarkada hasieran, Real Academia Galegak bere estandarra proposatu zuenean, forma berriak eman zituen,

Miguel Penasek dio AGALek sustatzen duen galizieraren estandarra gutxiago aldentzen dela herri xehearen hizkeratik indarrean dagoen estandarra baino

gaztelaniazkoa hartu eta galiziar fonetikara egokituz: *luns, martes, mércores, xoves...* Hiztunei arrotz zaie hori orde, Miguel Penasen esanetan. Ezagutu ezagutzen dituzte, gazteenek eskolan eta denek telebistan ikasi dituztelako, baina ohiko jardunean gaztelaniazkoak gailentzen dira. Garai bateko *segunda-feira*-z eta abarrez ez dira gogoratzen, kasu

askotan. “Gure aurkako argudio modura esan ohi da”, kexu da Penas, “AGALen arauarekin jendeak berriz ikasi beharko lukeela bere hizkuntzaren zati handi bat. Eta hara, gureak ez du galiziera ofizialak baino gehiago behartzen gauza berriak ikastera”.

Hiztun kopuruaren auzia

“Gaur egun, Galiziako lurraldean, galizieraren nazioarteko izaera ez ofizialki aitortua, eta aldi berean hiztun kopurua beherantz doa”, irakur daiteke AGALen webgunean. Gaztelania eta ingelesa bezalako hizkuntza handien defendatzaileek usu erabiltzen dute argudioa bere egiten du, nola bait, Miguel Penasek: askoren hizkuntza izateak laguntzen du munduan ibiltzen.

Ikuspuntu horretatik, erabilgarritasuna galizieraren aldeko arrazoi bihurtzen da, nortasun sentimenduari gehitu dakiokena. Alta, ideia horren kritikak aurkitu ditzakegu *reintegracionismo*-aren jarraitzaileen gan ere. “Hizkuntza bat ez da hobe edo okerragoa hiztun kopuruagatik”, dio Teresa Moure militante independentistak *Praza Pública* webgunean argitaratutako artikulubatean; “bestela, heriotzara kondenatuko genuke euskara, esaterako. Ez da etikoa milioika hiztunen aldarria egitea”.

Ez da kasualitatea Moure aipatu izana, ez eta artikulua hau hasteko greba orokorraren adibidea hautatu izana. AGALez gain, gaur egun *reintegracionismo*-aren alde sutsuen dihardutenak ezkerreko talde independentistak dira, salbuespenak salbuespen. Auzia politikoa ere bada eta. Hona zer

dioen Mourek: “Galego-portugesa-ren eta galego-gaztelaniaren artean hautatzera behartzen gaituen ataka politikoki konpontzen da: galego-portugesa ukatu egiten da, ez dezagun badaezpada geure independentzia aldarrikatu”. Ortografian ere badagoela iraultza egi-terik, alegia. ■

